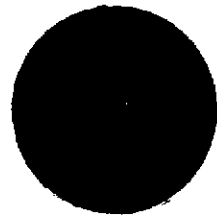

مسجد وزیر خان

لاهور یکی از شهرهای اسلامی است که چند مسجد کهن دارد : مانند:
شاهی مسجد و مسجد وزیر خان. در این گفتار میخواهم مسجد وزیر خان را آنگونه
که دیده ام تعریف کنم.

از کشمیری بازار که بگذریم به سوی دروازهٔ دهلی روان میشویم . در
انتهای کشمیری بازار دیوارهای با عظمت و درهای بسته و حجرات و دکانهای
مسجد وزیر خان نمایان میگردد .
مناره‌های نیمه کاشی کاری و گنبد های کوچک و بزرگ در دل آسمان سر بر-
کشیده است .

در پیشانی و بالای در بزرگ این گونه در کاشی کاری لاجوردی و زرد کتیبه
شده است :

افضل الذکر لاله الا الله محمد رسول الله است سنه ۱۰۴۵هـ .

و در عهد ابوالمظفر صاحبقران ثانی شاه جهان پادشاه غازی اتمام
یافت .

در دو طرف در، بر کاشیهای زیبای خوش رنگ اینگونه اشمار و ماده تاریخ فارسی کتیبه شده است:
«هو الجامع»

این خانه که هست چون فلک مظهر فیض

دارد چو حریم کعبه سر در سر فیض

یر چهره اهل قبله این در به مراد

تا حشر گشاده باد همچون در فیض

دهقان درود به حشرای نیک سرشت

در مزرعه جهان هر آن چیز که کشت

در باب عمل بنای خیری بگذار

کآخر همه را هست از این در به بهشت

سال تاریخ بنای مسجد عالی مقام

از خرد جستم بگفتا: «سجده گناه اهل فضل، ۱۰۴۴»

تاریخ این بنای چو پرسیدم از خرد

گفتا بگو که دانی مسجد و وزیر خان، ۱۰۴۴

وارد هشتی میگرددیم طاق آجری هشتی سیاه شده و رنگ اصلی خود را

از دست داده. حجرات گوناگون در دهلیز و چهار طرف هشتی هست. کاشی

کاری و اثر مهم کتیبه‌یی در اینجا بنظر نمی‌رسد.

در دو طرف در ورودی بمسجد، روی هر دو سکو، کفش کن قرار دارد

که پیر مرد کفش دار در اطراف خود کفش‌های دیدار کنندگان از مسجد را

چیده است.

به این ترتیب از تنها در گشوده مسجد وارد صحن آن میشویم. دراز

چوب ساخته شده و روی آن گل میخ‌های آهنین و دق‌الباب و چفت آهنی دیده

میشود.

در پیشانی داخلی مسجد بالای همین در روی کاشی لاجوردی این شعر آمده است:
محمد عربی کاتب روی هر دو سر است

کسی که خاک درش نیست خاک بر سر او

در چهار گوشه مسجد چهار مناره درشت اندام نیمه کاشی کاری است یعنی کاشی کاری های آنها خراب شده است. پنج گنبد کوچک و بزرگ روی شبستانهای پنجگانه است.

صحن مسجد از آجر است. وسط آن حوض است. در سه طرف مسجد حجرات قرار دارند و در یک طرف نمازگاه یا شبستان است در بخشی از صحن مسجد گنبد و مقبره و دو قبر دیده میشود. بالای در ورودی این گنبد و مقبره این گونه روی گچ نوشته شده است:

«قادی در گاه شریف شمس العارفین و المتأخرین حضرت سید محمد اسحق گازرونی المشهور حضرت سید میران پادشاه صاحب رحمة الله علیه».

وارد این گنبد و مقبره میشویم، چند پله بداخل زمین فرو میرویم، مزاری را میبینیم مملو از گل و عود و عطر، و جمعی مشغول زیارت و طلب مراد. بالای سرمزار روی سنگ مرمر این مطالب را میخوانیم:

«تاریخ وصال:

سید اسحاق ولسی پادشاه

گشت چو زین دهر به جنت مقیم

سال وفاتش عجیب آمد ز دل

بسم الله الرحمن الرحيم ۷۸۶ هج ۲۰

سنگ بالای سرمزار تازه است و در سال ۱۳۹۰ هجری قمری از طرف

خطیب مسجد وزیرخان نصب گردیده و اینگونه نوشته است:

«پیش کرده العبد شمشاد حسین خلف الرشید سید عبدالوهاب کایمی».

و این شعر هم بر روی دیوارهای درون مقبره (سرداب) نوشته آمده:

«به فضل خداوند نیلی رواك (ق)

بنا کرد منزل محمد اسحاق»

از این سرداب بیرون آمدم و به سوی شبستان روی نمودم. در جبهه

شبستان کاشی کاریهایی به سبک عهد صفویه دیده میشود که روی آنها آیات

قرآنی و احادیث نبوی و صحابه و کلمات قصار به صورت ثلث و نسخ و رقاع و ریحان کتیبه شده است و از لحاظ کاشی کاری هنر و خط بسیار زیبا است ولیکن متأسفانه خیلی از آن‌ها خراب شده است .

داخل شبستانهای پنجگانه می‌شویم ، در این‌جا از کاشی کاری خبری نیست اما نقاشی روی گچ و کچ بری آیات قرآنی و احادیث بروش قرن یازدهم بسیار است آیات و احادیث نبوی و صحابه با گچ کتیبه شده است . محرابهای پنجگانه آن نیز جالب است . طاق نماها و طاقدیس‌ها به سبک معماری عهد صفوی است که در دوره اکبر شاه و شاه جهان و جهانگیر پادشاه و اورنگ‌زیب هم در شبه قاره و پاکستان بوده است .

منبری چوبی و منبت کاری در کنار شبستان میانی گذارده شده که روی آن به دوزبان انگلیسی و فارسی نوشته است از طرف **لرد گورن** در سال ۱۸۹۹ میلادی به مسجد وزیرخان اهدا شده است . اینرا می‌گویند زنگی ! يك جار یا چهل چراغ از طاق شبستان مسجد آویخته است که قدمت آن نمایان است . در مورد این مسجد وزیرخان در کتب مختلف مطالبی نگاشته و عظمت و ابهت آن را یاد آور گشته اند . مخصوصاً از کاشی کاری‌های آن یاد کرده اند که نمونه‌های زیبایی از هنر و فن کاشیکاری در قرن یازدهم است . در **عبرت نامه مفتی علی الدین خلف خیر الدین لاهوری** (جلد اول صفحه ۶۳ تا ۶۵) از این مسجد یاد کرده است و گفته : در وسط شهر لاهور مسجدی است که **نواب وزیرخان** معروف به **حکیم علم الدین شاه جهانی** آن را ساخته است و دکانها و بازارها وقف آنست . متولیان و مدرسان از وجه این اوقاف بهره‌مند می‌گردند . و همه اشعار کتیبه‌ها و تاریخ بنای مسجد را آورده است . مؤلف عبرت نامه در سال ۱۲۴۶ هجری قمری این مسجد را دیده و از آبادانی آن یاد کرده است .

اکنون که ۱۴۵ سال از آن تاریخ می‌گذرد ، آثار خرابی بر مسجد نمایان است مخصوصاً کاشیکاری‌های آن . جا دارد در صدد مرمت و تعمیر دقیق و صحیح این مسجد برآیند و جبهه‌ها و مناره‌ها و دیوارهای آنرا که کاشی کاری بوده است بصورت اول در آورند .